

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL METINĖS VALSTYBINIŲ MIŠKŲ PAGRINDINIŲ MIŠKO KIRTIMŲ NORMOS 2024–2028 METAMS PATVIRTINIMO“ PROJEKTO (TAIS NR. 23-11363)

DERINIMO PAŽYMA

Institucija, rašto data ir Nr.	Pastabos ir pasiūlymai	Argumentai ir motyvai
Aplinkosaugos koalicijos 2023-08-17 raštas Nr. ANVOK-220	Griežtai nepritariame metinės valstybinių miškų pagrindinių miško kirtimų normos (toliau – Norma) didinimui ateinantiems penkeriems metams. Priešingai, atliepiant Europos Žaliojo kurso kryptis ši norma palaipsniui turėtų būti mažinama. Atkreipiame dėmesį, kad nors viešai paskelbta, kad Norma didinama nuo 11 850 hektarų pagal plynojo miško kirtimo ekvivalentą iki 12 166 hektarų, o tai yra 2,67% daugiau, tačiau faktiškai 2019-2023 metų intervale nė karto ministro įsakymu nebuvo paskirstyta maksimali norma. Šiuo laikotarpiu vidutinė metinė ministro įsakymais patvirtinta valstybinių miškų pagrindinių miško kirtimų norma buvo 11 432 hektarų pagal plynojo miško kirtimo ekvivalentą. Tai reiškia, kad ateinančiam penkmečiui pagrindinių kirtimų norma didinama 6,42%, o per metus būtų leidžiama iškirsti net iki 730 hektarų daugiau plynojo kirtimo ekvivalentu (maždaug Šakių miesto dydžio plotu kasmet). Pateiktu nutarimu yra tvirtinama tik dalies kirtimų norma. Į pagrindinių kirtimų normą neįskaičiuojami ugdomieji kirtimai, sanitariniai neplyni kirtimai, valomi technologiniai proskiebiai bei linijos ir kt., nors šių kirtimų apimtys yra reikšmingos tiek miško ekosistemai, tiek medienos gavybai. Skaičiuojant pagrindinių kirtimų, t.y. tik dalies, normą atskirai, yra iškreipiamas kirtimų apimtys vaizdas. Pastarojo meto aktualijos rodo, kad nepagrindinių kirtimų apimtys didėja, o tai nėra tinkamai vertinama pasenusioje kirtimų normos nustatymo metodikoje. Klimato	Iš dalies atsižvelgta. Aplinkos ministerija priėmė sprendimą siūlyti Vyriausybei metinę valstybinių miškų pagrindinio naudojimo normą 2024 – 2028 metams tvirtinti analogišką, kokia buvo patvirtinta 2019-2023 metams. Siūloma kirtimų norma leistų patenkinti augančius medienos poreikius šalies bioekonomikos srityje, įskaitant numatomą žaliosios statybos transformaciją, kai ir Lietuvoje numatoma vietoje betono ir plieno statyboje naudoti gerokai daugiau atsinaujinančios vietinės žaliavos – medienos – ir taip prisidėti prie klimato kaitos švelninimo. Kadangi kirtimo norma skaičiuojama pirmiausia medienos gavybai skirtuose (III ir IV grupių) miškuose, tai ji niekaip nepaveiks gamtiškai vertingiausių (I ir IIA grupės), ar socialiniu aspektu svarbių rekreacinių (IIB grupės) miškų. Kirtimo normos nustatymo metodika remiasi bendraeuropiniais tvaraus ir subalansuoto miškų valdymo principais bei tolygaus miško naudojimo principais ir iš esmės leidžia užtikrinti nepertraukiamą medienos tiekimą kartu išsaugant brandžių miškų rezervą ateičiai. Paminėtina, kad Aplinkos ministerija 2023-09-20 raštu Nr. D8(E)-5411 pavedė Valstybinei miškų tarnybai parengti atnaujintos Pagrindinių miško kirtimų normos skaičiavimo metodikos projektą ir pateikti Aplinkos ministerijai iki š. m. gruodžio 15 d. Informuojame, kad pagrindiniai miško kirtimai neplanuojami ir nėra vykdomi valstybiniuose miškuose esančiose Europos Bendrijos svarbos miško buveinėse. Įgyvendinant Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio

kaita ir ekosistemų degradacija tik dažnins tokius atvejus kaip vėjovartos ir vėjolaužos dėl stichinių audrų³ ar medžių kenkėjų pažeidimai nusilpusiuose dažnai vienuose medynuose⁴. Technologiniai poreikiai vis dar iškeliami virš gamtos apsaugos ir, pvz., dėl 2021 metais priimtų energetikos ministro sprendimų, šiuo metu „Elektros skirstymo operatorius“ (ESO) planuoja ženkliai didinti daugelio Elektros linijų technologinius proskiebius (jie į siūlomą Normą neįskaičiuojami). Pažymėtina, kad **pasiūlyta pagrindinių miško kirtimų norma paskaičiuota naudojant pasenusią 2008 metų metodiką**, kuri neužtikrina Europos Žaliojo kurso tikslų, neatitinka ES miškų strategijoje pateiktos tvarios miškotvarkos sampratos, neatliepia klimato kaitos ir biologinės įvairovės nykimo krizių, neužtikrina socialinių ir nemedieninės ekonomikos poreikių. Ši metodika turi būti pakeista, atsižvelgiant į dabarties realijas. Jei tokia norma bus patvirtinta, tai ji gilintų ekologines krizes ir neatitiks per pastaruosius 15 metų pasikeitusių visuomenės lūkesčių miškų politikai, trukdytų įgyvendinti Lietuva 2050 viziją ir kitus strateginius Lietuvos planus ir įsipareigojimus.

Oficialūs rodikliai rodo, kad tvarumas Lietuvos miškuose neužtikrinamas. Anglies sugėrimas Lietuvos miškų ekosistemose nuo 2010 metų mažėja. Iš 13 EB svarbos miškų buveinių tipų, tik vieno būklė buvo palanki, 6 – nepalanki ir 6 – bloga, ženklios dalies EB svarbos miško paukščių būklė yra nepalanki ir stebimas tolesnis jos blogėjimas. Ekosistemų apsaugai ir rekreacijai skirtų miškų mažėja, daugėja ūkinių miškų. Net du trečdaliai saugomų teritorijų miškų yra ūkiniai, vertybės saugomose teritorijose nėra saugios. Įtampas kelia prie pat gyvenviečių vykdomi plynieji kirtimai, neatliepiami visuomenės ir bendruomenių dvasiniai ir kultūriniai poreikiai. Priešingai nei teigiama lydraštyje, pasiūlytos Normos skaičiavimo principai bei Norma **neatitinka net dviejų aštuonioliktosios Vyriausybės programos iniciatyvų** (162.1. ir 162.2.), **trunkdys įgyvendinti Europos Sąjungos buveinių ir paukščių direktyvas**, pagal kurias jau pradėta pažeidimų procedūra dėl Natura 2000 tinklo neužtikrintų apsaugos tikslų.

Brandžių medynų dalies didėjimas, kuris vyksta dėl istorinių

11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 162.2 ir 162.3 papunkčių nuostatas, Vyriausybė priėmė 2023 m. gegužės 17 d. nutarimą Nr. 377 „Dėl kompleksinės miškų ūkio veiklos vykdymo laisvos valstybinės žemės fonde esančiuose valstybiniuose miškuose“, kuriuo pavedė VI Valstybinių miškų urėdijai vykdyti kompleksinę miškų ūkio veiklą laisvos valstybinės žemės fonde esančiuose valstybiniuose miškuose - 19825 ha. Minėtuose miškuose yra 7 tūkst. ha brandžių medynų. Aplinkos ministras siekdamas užtikrinti darnų valstybinių miškų tvarkymą, racionalų miško išteklių naudojimą ir sklandų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. gegužės 17 d. nutarimo Nr. 377 „Dėl kompleksinės miškų ūkio veiklos vykdymo laisvos valstybinės žemės fonde esančiuose valstybiniuose miškuose“ įgyvendinimą pavedė Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai įvertinti nutarimu perduotų valstybinių miškų gamtosauginę vertę ir pateikti valstybės įmonei Valstybinių miškų urėdijai ir Aplinkos ministerijai pasiūlymus dėl šių miškų tvarkymo ir naudojimo. Pažymėtina, kad tik atsižvelgiant į pateiktus Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos siūlymus bus vykdomas šių minėtu nutarimu perduotų miškų tvarkymas ir naudojimas.

Aplinkos ministerija, įvertinusi išreikštą susirūpinimą dėl Miškotvarkos mokslinės techninės tarybos sudėties, rengs aplinkos ministro 2009 m. birželio 3 d. įsakymo Nr. D1-303 „Dėl Miškotvarkos mokslinės techninės tarybos sudarymo“ pakeitimą, numatant tarybos sudėties papildymą atstovais iš Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos politikos grupės ir Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos.

priežasčių, suteikia galimybę įgyvendinti Vyriausybės programos iniciatyvas. Nemažinant medienos tiekimo šiuo metu galima ir reikia apsaugoti sengirės požymių turinčius miškus, didinti griežtai saugomų miškų plotus, skatinti gamtinių vertybių apsaugai palankią miškininkystę, tolygiai mažinant ūkinių kirtimų mastą saugomose teritorijose. Ypač svarbu, kad būtų atstatyta priešinga Vyriausybės programai tendencija, kai nuo 2016 m. kasmet mažėja miškų, skirtų ekosistemų apsaugai (IIA grupė): nuo 2020 m. jų plotas sumažėjo 3900 ha, o nuo 2016 m. net 6800 ha. Nepaisant to, Normos nustatymo metodika nebuvo atnaujinta ir šių dienų aktualijos bei ateities poreikiai nebuvo svarstyti.

Atkreipiame dėmesį, kad šią kirtimų Normą **svarstė ir aprobavo vienpusiška „Miškotvarkos mokslinė-techninė taryba“, į kurią nėra kviečiami ekologinio, socialinio ir nemedieninės ekonomikos interesų atstovai**, todėl ji iš esmės nėra pajėgi užtikrinti tvarios miškininkystės principų. Pažymėtina, kad nei Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, nei Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos politikos grupė neturi atstovų šioje taryboje, šios institucijos neturėjo galimybės pasisakyti nei dėl kirtimų normos nustatymo principų, nei dėl konkrečios kirtimų apimties, kas pažeidžia kirtimų Normos nustatymo metodiką.

Normos skaičiavimo principai ir eiga ignoruoja Nacionaliniame miškų susitarime pasiektus sutarimus ir tuo siunčia signalą susitarimo dalyviams, kad jų dviejų metų darbas yra niekinis.

Taip pat tai nesuderinama net su pačios Aplinkos ministerijos pateiktu Miškų įstatymo pakeitimo projektu, kur siūlomi pagrindinių kirtimų apribojimai II grupės miškuose.

Prašome netvirtinti siūlomos valstybinių miškų pagrindinių miško kirtimų normos. Raginame pavesti nedelsiant atnaujinti Normos nustatymo metodiką, kad ji atitiktų šių laikų ekologinius iššūkius, Europos Žaliojo kurso kryptis ir visuomenės lūkesčius, svarstant įtrauktų visų tvarumui svarbių sričių specialistus. Pasenusios metodikos taikymas, Europos žaliojo kurso kryptį ir Nacionalinio miškų susitarimo ignoravimas kelia nepasitikėjimą miškų politikos formuotojais ir įgyvendintojais.